
MONOGRAFIE PRAWNICZE

POZYCJA USTROJOWA
SĄDU NAJWYŻSZEGO
W RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

BOGUMIŁ SZMULIK

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

BOGUMIŁ SZMULIK • POZYCJA USTROJOWA SĄDU NAJWYŻSZEGO
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Polecamy nasze publikacje:

Marek Zubik (red.)

**KONSTITUCJA III RP W TEZACH ORZECZNICZYCH TK
I WYBRANYCH SĄDÓW**

Zbiory Orzecznictwa Becka

Bogumił Szmulik

**SKARGA KONSTITUCYJNA. POLSKI MODEL NA TLE
PORÓWNAWCZYM**

Monografie Prawnicze

Stawomir Serafin, Bogumił Szmulik

ORGANY OCHRONY PRAWNEJ RP

Podręczniki Prawnicze

Bogusław Banaszak

PRAWO KONSTITUCYJNE, wyd. 4

Studia Prawnicze

KONSTITUCJA RP, wyd. 5

Z wprowadzeniem prof. Lecha Gardockiego

Teksty Ustaw Becka

Legalis

System Informacji Prawnej

www.sklep.beck.pl

**POZYCJA USTROJOWA
SĄDU NAJWYŻSZEGO
W RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

BOGUMIŁ SZMULIK

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2008

Recenzenci wydawniczy:
Prof. dr hab. Małgorzata Masternak-Kubiak
Prof. dr hab. Jacek Sobczak

Redakcja:
Dagna Kordyasz

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2008**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-0261-4

Spis treści

Wykaz skrótów	IX
Literatura	XI
Wstęp	1
Rozdział I. Władza sądownicza w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej	13
1. Władza sądownicza jako trzecia władza	13
1.1. Podział władzy jako zasada prawna	13
1.2. Władza sądownicza w ustawach zasadniczych w Polsce w latach 1989–1997	27
1.2.1. Władza sądownicza w Małej Konstytucji z 1992 r.	27
1.2.2. Władza sądownicza w świetle postanowień Konstytucji z 2.4.1997 r.	32
2. Konstytucyjne zasady organizacji i postępowania sądów w Rzeczypospolitej Polskiej	41
2.1. Uwagi wprowadzające	41
2.2. Zasady organizacji sądownictwa	43
2.2.1. Zasada dwuinstancyjności	43
2.2.2. Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	50
2.2.3. Zasada jawności rozprawy	57
2.3. Prawa jednostki a postępowanie sądowe	64
2.3.1. Prawo do sądu	64
2.3.2. Prawo do obrony	77
2.4. Inne zasady praworządnego procesu	82
Rozdział II. Geneza i ewolucja Sądu Najwyższego w Polsce	97
1. Od Trybunału Koronnego do Sądu Najwyższego	97
1.1. Trybunał Koronny – geneza	97
1.2. Organizacja i funkcjonowanie Trybunału	101
1.3. Palestra Trybunału Koronnego	104
1.4. Najwyższa instancja sądownicza w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim	106

2. Dwudziestolecie międzywojenne	108
2.1. Sąd Najwyższy w latach 1917-1919	108
2.2. Od Dekretu Naczelnika Państwa z 8.2.1919 r. do wybuchu II wojny światowej	113
2.2.1. Miejsce Sądu Najwyższego w systemie organów państwowych	113
2.2.2. Sąd Najwyższy w świetle rozporządzenia Prezydenta RP 6.2.1928 r.	117
3. Okres Polski Ludowej	123
3.1. Sąd Najwyższy w latach 1945-1950	123
3.1.1. Sąd Najwyższy – pierwsze lata powojenne	123
3.1.2. Reforma lat 1949-1950	134
3.2. Sąd Najwyższy w świetle postanowień ustawy z 15.2.1962 r.	140
3.3. Sąd Najwyższy w okresie stanu wojennego i jego zawieszenia	152
3.4. Sąd Najwyższy w świetle postanowień ustawy z 20.9.1984 r.	159
4. Sąd Najwyższy w okresie przekształceń ustrojowych	167
5. Prace nad ustawą o SN z 23.11.2002 r.	171
Rozdział III. Sąd Najwyższy a inne konstytucyjne organy państwa	183
1. Uwagi wprowadzające	183
2. Sąd Najwyższy a organy władzy ustawodawczej	184
3. Sąd Najwyższy a organy władzy wykonawczej	195
3.1. Uwagi wprowadzające	195
3.2. Sąd Najwyższy a Prezydent RP	196
3.2.1. Instytucja Prezydenta w prawie polskim	196
3.2.2. Uprawnienia kreacyjne Prezydenta RP wobec SN	197
3.2.3. Uprawnienia prawotwórcze Prezydenta RP wobec SN	202
3.2.4. Inne relacje między SN a Prezydentem RP	203
3.3. Sąd Najwyższy a Rada Ministrów – Minister Sprawiedliwości	204
4. Sąd Najwyższy a trybunały	206
4.1. Uwagi wprowadzające	206
4.2. Sąd Najwyższy a Trybunał Stanu	207
4.3. Sąd Najwyższy a Trybunał Konstytucyjny	211
4.3.1. Spór o wykładnię przed uchwaleniem Konstytucji z 2.4.1997 r.	211

4.3.2. Sąd Najwyższy a TK w obowiązującym stanie prawnym	218
4.3.2.1. Pytania prawne	218
4.3.2.2. Wyroki interpretacyjne	227
4.3.2.3. Inne relacje pomiędzy SN a TK	235
5. Sąd Najwyższy a Krajowa Rada Sądownictwa	237
5.1. Sąd Najwyższy a debata wokół statusu KRS	237
5.2. Sąd Najwyższy a KRS w obowiązującym stanie prawnym	239
Rozdział IV. Ustrój i organizacja Sądu Najwyższego	245
1. Struktura wewnętrzna SN	245
2. Organizacja wewnętrzna SN	254
2.1. Pierwszy Prezes SN	254
2.1.1. Uwagi wprowadzające	254
2.1.2. Kompetencje	257
2.1.3. Kancelaria Pierwszego Prezesa SN	261
2.1.4. Biuro Studiów i Analiz	264
2.2. Prezes SN	266
2.3. Zgromadzenie Ogólne Sędziów SN	267
2.4. Zgromadzenie sędziów Izby SN	273
2.5. Kolegium SN	275
2.6. Asystenci sędziego SN	277
3. Siedziba SN	278
Rozdział V. Zakres kognicji Sądu Najwyższego	281
1. Uwagi wprowadzające	281
2. Sprawowanie wymiaru sprawiedliwości	282
2.1. Uwagi wprowadzające	282
2.2. Kasacja – geneza instytucji i jej ewolucja	288
2.3. Kasacja w postępowaniu cywilnym	295
2.4. Kasacja w postępowaniu karnym	305
2.4.1. Kasacja „zwyyczajna”	305
2.4.2. Kasacja „nadzwyczajna”	312
2.5. Wznowienie postępowania	313
2.6. Środki odwoławcze	316
2.7. Podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne	322
2.7.1. Uwagi wprowadzające – geneza instytucji	322
2.7.2. Podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne w obowiązującym stanie prawnym	326

3. Zakres kompetencji Sądu Najwyższego związany z wyborami i referendum	329
3.1. Protesty wyborcze oraz stwierdzanie ważności wyborów do Sejmu i Senatu	329
3.2. Protesty wyborcze oraz stwierdzanie ważności wyboru Prezydenta RP	335
3.3. Protesty wyborcze oraz stwierdzanie ważności wyborów referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego	339
4. Protesty wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego	343
Rozdział VI. Status prawny sędziego Sądu Najwyższego	
1. Uwagi wprowadzające	345
2. Nawiązanie, zmiana i ustanie stosunku służbowego sędziego SN	347
3. Obowiązki i prawa sędziego SN	364
3.1. Obowiązki sędziego SN	364
3.1.1. Obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim	364
3.1.2. Apolityczność sędziego	366
3.1.3. Zakaz łączenia stanowiska sędziego z innymi zawodami	369
3.1.4. Obowiązek zachowania tajemnicy okoliczności sprawy	372
3.1.5. Składanie oświadczeń o stanie majątkowym	374
3.1.6. Zachowanie drogi służbowej	375
3.1.7. Zakwaterowanie w Warszawie	376
3.1.8. Obowiązek używania stroju urzędowego	376
3.2. Prawa sędziego SN	378
3.2.1. Immunitet sędziowski	378
3.2.2. Prawo do godnych warunków pracy i wynagrodzenia	383
3.2.3. Urlop dodatkowy i dla poratowania zdrowia	387
4. Odpowiedzialność dyscyplinarna	388
4.1. Uwagi wprowadzające	388
4.2. Podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej	390
4.3. Postępowanie dyscyplinarne	394
Zakończenie	411
Indeks rzeczowy	417

Wykaz skrótów

art.	artykuł
Dz.P.P.P.	Dziennik Prawa Państwa Polskiego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.U.R.P.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
EKomZT	Europejski Komitet do spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu
EKPCz	Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności
EKZT	Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu
ETPCz	Europejski Trybunał Praw Człowieka
FR	Federacja Rosyjska
FTK	Federalny Trybunał Konstytucyjny
GP	Gazeta Prawna
KK	Kodeks karny
KKW	Kodeks karny wykonawczy
KMRE	Komitet Ministrów Rady Europy
KP	Kodeks pracy
KPC.....	Kodeks postępowania cywilnego
KPK	Kodeks postępowania karnego
KPPiW	Karta Podstawowych Praw i Wolności
KRS	Krajowa Rada Sądownictwa
KW	Kodeks wykroczeń
M.P.	Monitor Polski
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych
nast.	następny (a, e)
niepubl.	niepublikowane
NP	Nowe Prawo
Nr	numer
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny

Wykaz skrótów

ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
pkt	punkt
poz.	pozycja
PRL	Polska Rzeczpospolita Ludowa
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PrUSP	Prawo o ustroju sądów powszechnych
PS	Przełąd Sądowy
PSejm	Przełąd Sejmowy
r.	rok
RA	Republika Austrii
RB	Republika Białorusi
RE	Rada Europy
Rej.	Rejent
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
RPr	Radca Prawny
RS	Republika Słowacka
RSFRR	Rosyjska Socjalistyczna Federacyjna Republika Radziecka
RW	Republika Węgierska
Rz.	Rzeczpospolita
s.	strona
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
SP	Studia Prawnicze
SPE	Studia Prawno-Ekonomiczne
t.j.	tekst jednolity
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS	Trybunał Stanu
ust.	ustęp
WPP	Wojskowy Przełąd Prawniczy
ze zm.	ze zmianami
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

Literatura

Akty normatywne

- Orędzie Rady Regencyjnej w przedmiocie przekazania Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich Brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu (Dz.P.P.P. Nr 17, poz. 38).
- Orędzie Rady Regencyjnej w przedmiocie rozwiązania Rady Regencyjnej i przekazania najwyższej władzy państwowej Naczelnemu Dowódcy Wojsk Polskich Brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu (Dz.P.P.P. Nr 17, poz. 39).
- Dekret z 22.11.1918 r. o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej (Dz.P.P.P. Nr 17, poz. 41).
- Uchwała Sejmu z 20.2.1919 r. o powierzeniu Józefowi Piłsudskiemu dalszego sprawowania urzędu Naczelnika Państwa (Dz.P.P.P. Nr 19, poz. 226).
- Ustawa z 1.8.1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu byłej dzielnicy pruskiej (Dziennik Praw z 1919 r. Nr 64, poz. 385).
- Ustawa z 17.3.1921 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 44, poz. 267; Nr 79, poz. 550; Nr 101, poz. 935).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 11.7.1921 r. w sprawie rozciągnięcia na województwa nowogródzkie, poleskie i wołyńskie oraz powiaty: grodzieński, wołkowyski i białowieski województwa białostockiego mocy obowiązującej dekretu z 8.2.1919 r. w przedmiocie ustroju Sądu Najwyższego (Dz.U. Nr 64, poz. 404).
- Ustawa z 3.8.1922 o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz.U. Nr 67, poz. 600).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 6.2.1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 12, poz. 93).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 25.5.1928 r. w sprawie wydania regulaminu Najwyższego Trybunału Administracyjnego (Dz.U. Nr 57, poz. 537).
- Ustawa w sprawie zmiany niektórych postanowień Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 6.2.1928 r. zawierającego „Prawo o ustroju sądów powszechnych” (Dz.U. Nr 5, poz. 43).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 15.11.1932 r. w sprawie wprowadzenia togi i biretu jako stroju urzędowego dla sędziów i prokuratorów przy rozprawach (Dz.U. Nr 104, poz. 872).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 1.12.1932 r. – Regulamin Sądu Najwyższego (Dz.U. Nr 110, poz. 911).

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 1.12.1932 r. – Regulamin urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego (Dz.U. Nr 110, poz. 912).
- Ustawa Konstytucyjna z 23.4.1935 r. (Dz.U.R.P. Nr 30, poz. 227).
- Dekret PKWN z 15.8.1944 r. o wprowadzeniu sądów przysięgłych (Dz.U. Nr 2, poz. 7).
- Dekret PKWN z 12.9.1944 r. o specjalnych sądach karnych dla zbrodniarzy faszystowsko-hitlerowskich (Dz.U. Nr 4, poz. 21).
- Dekret PKWN z 23.9.1944 r. Prawo o ustroju Sądów Wojskowych i Prokuratury Wojskowej (Dz.U. Nr 6, poz. 29).
- Dekret z 27.12.1944 r. o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych (Dz.U. Nr 16, poz. 89).
- Ustawa z 6.5.1945 r. o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego wrogich elementów (Dz.U. Nr 17, poz. 96).
- Dekret z 16.11.1945 r. o postępowaniu doraźnym (Dz.U. Nr 53, poz. 301).
- Dekret z 16.11.1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym (Dz.U. Nr 53, poz. 302).
- Dekret z 22.1.1946 r. o wyjątkowym dopuszczeniu do obejmowania stanowisk sędziowskich, prokuratorskich i notarialnych oraz do wpisywania się na listę adwokatów (Dz.U. Nr 4, poz. 33).
- Dekret z 22.1.1946 r. o Najwyższym Trybunale Narodowym (Dz.U. Nr 5, poz. 45).
- Dekret z 22.1.1946 r. o odpowiedzialności za klęskę wrześniową i faszyzację życia państwowego (Dz.U. Nr 5, poz. 46).
- Dekret z 14.5.1946 r. o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych (Dz.U. Nr 22, poz. 139).
- Dekret z 17.10.1946 r. o zniesieniu specjalnych sądów karnych (Dz.U. Nr 59, poz. 324).
- Dekret z 22.10.1947 r. o zmianie dekretu z 14.5.1946 r. o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych (Dz.U. Nr 65, poz. 382).
- Dekret z 25.10.1948 r. o zmianie dekretu z 14.5.1946 r. o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych (Dz.U. z 1947 r. Nr 50, poz. 382).
- Ustawa z 27.4.1949 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 32, poz. 237).
- Ustawa z 27.4.1949 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz.U. Nr 32, poz. 238).
- Ustawa z 20.7.1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349).
- Ustawa z 20.7.1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 38, poz. 346).
- Ustawa z 20.7.1950 r. o zmianie prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 347).

- Dekret z 21.9.1950 r. o zmianie dekretu o tymczasowym unormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszów państwowych (Dz.U. Nr 44, poz. 403).
- Ustawa z 30.12.1950 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (Dz.U. Nr 58, poz. 524).
- Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy w dniu 22.7.1952 r. (Dz.U. Nr 33, poz. 232).
- Uchwała Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Regulamin Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 1.3.1957 r. (t.j. M.P. z 1972 r. Nr 24, poz. 136).
- Ustawa z 28.3.1958 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 18, poz. 75).
- Ustawa z 28.3.1958 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz.U. Nr 18, poz. 76).
- Ustawa z 27.11.1961 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz.U. Nr 53, poz. 296).
- Ustawa z 15.2.1962 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 10, poz. 46).
- Ustawa z 15.2.1962 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 11, poz. 54).
- Uchwała Rady Państwa z 22.5.1962 r. w sprawie regulaminu Sądu Najwyższego (M.P. Nr 42, poz. 210).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 13.7.1965 r. w sprawie zakresu działania i zadań rady ławniczej (Dz.U. Nr 34, poz. 221).
- Ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96).
- Ustawa z 8.6.1972 r. o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. Nr 23, poz. 166).
- Ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94).
- Ustawa z 24.10.1974 r. o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 39, poz. 231).
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).
- Ustawa z 31.1.1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 4, poz. 8).
- Ustawa z 31.1.1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 235, poz. 2000).
- Dekret o stanie wojennym z 12.12.1981 r. (Dz.U. Nr 29, poz. 154 ze zm.).
- Uchwała Rady Państwa z 12.12.1981 r. w sprawie wprowadzenia stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa (Dz.U. Nr 29, poz. 155).
- Dekret z 12.12.1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego (Dz.U. Nr 29, poz. 156).
- Dekret z 12.12.1981 r. o przekazaniu do właściwości sądów wojskowych spraw o niektóre przestępstwa oraz o zmianie ustroju sądów wojskowych i wojskowych jednostek organizacyjnych Prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w czasie obowiązywania stanu wojennego (Dz.U. Nr 29, poz. 157).

- Dekret z 12.12.1981 r. o przebaczeniu i puszczeniu w niepamięć niektórych przestępstw i wykroczeń (Dz.U. Nr 29, poz. 158).
- Ustawa z 25.1.1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie stanu wojennego (Dz.U. Nr 3, poz. 18).
- Ustawa z 26.3.1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 11, poz. 83).
- Ustawa z 26.3.1982 r. o Trybunale Stanu (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 925 ze zm.).
- Uchwała Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 6.7.1982 r. w sprawie regulaminu czynności Trybunału Stanu (M.P. Nr 17, poz. 135).
- Ustawa z 16.9.1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.).
- Ustawa z 8.10.1982 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 32, poz. 216).
- Ustawa z 18.12.1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego (Dz.U. Nr 41, poz. 273).
- Uchwała Rady Państwa z 19.12.1982 r. w sprawie zawieszenia stanu wojennego (Dz.U. Nr 42, poz. 275).
- Uchwała Rady Państwa z 20.7.1983 r. w sprawie zniesienia stanu wojennego (Dz.U. Nr 39, poz. 178).
- Ustawa z 21.7.1983 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie przewycięzania kryzysu społeczno-ekonomicznego oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 39, poz. 176).
- Ustawa z 21.7.1983 r. o amnestii (Dz.U. Nr 39, poz. 177).
- Ustawa z 26.1.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24).
- Ustawa z 20.9.1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 45, poz. 241).
- Ustawa z 18.4.1985 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 20, poz. 85).
- Ustawa z 29.4.1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (t.j. Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470).
- Ustawa z 20.6.1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 12.8.1987 r. w sprawie określenia wzoru stroju urzędowego sędziów na rozprawie (Dz.U. Nr 26, poz. 150).
- Ustawa z 7.4.1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 19, poz. 101).
- Ustawa z 24.5.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. Nr 33, poz. 175).
- Ustawa z 29.5.1989 r. o przekazaniu dotychczasowych kompetencji Rady Państwa Prezydentowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i innym organom państwowym (Dz.U. Nr 34, poz. 178).
- Ustawa z 20.12.1989 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 435).
- Ustawa z 20.12.1989 r. o zmianie ustaw – Prawo o ustroju sądów powszechnych, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, o Trybunale

- Konstytucyjnym, o ustroju sądów wojskowych i Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 73, poz. 436).
- Ustawa z 29.12.1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 75, poz. 444).
- Ustawa z 8.6.1990 r. o zmianie ustaw: Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i Kodeks pracy (Dz.U. Nr 43, poz. 251).
- Ustawa z 13.7.1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 53, poz. 306).
- Ustawa z 27.9.1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 67, poz. 398).
- Ustawa z 27.9.1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544).
- Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23.11.1990 r. – Regulamin Senatu (t.j. M.P. z 2002 r. Nr 54, poz. 741).
- Rozporządzenie Prezydenta RP z 29.3.1991 r. w sprawie organizacji i zasad wewnętrznego postępowania Sądu Najwyższego (Dz.U. Nr 34, poz. 153 ze zm.).
- Ustawa z 10.5.1991 r. – Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 ze zm.).
- Ustawa z 23.5.1991 r. o związkach zawodowych (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854).
- Ustawa konstytucyjna z 23.4.1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji RP (Dz.U. Nr 67, poz. 336).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 30.7.1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. M.P. z 2002 r. Nr 23, poz. 398).
- Ustawa Konstytucyjna z 17.10.1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 84, poz. 426).
- Ustawa z 28.5.1993 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205 ze zm.).
- Ustawa z 24.7.1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937).
- Europejska Konwencja z 26.11.1987 r. o zapobieganiu torturom oraz nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (Dz.U. z 1995 r. Nr 46, poz. 238).
- Oświadczenie Rządowe z 30.12.1994 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Europejskiej konwencji o zapobieganiu torturom oraz nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, sporządzonej w Strasburgu 26.11.1987 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 46, poz. 239).

- Uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 7.3.1995 r. w sprawie ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni art. 13 ust. 1 ustawy z 29.4.1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 39, poz. 198).
- Ustawa z 15.5.1995 r. o zmianie ustaw – Prawo o ustroju sądów powszechnych, o prokuraturze, o Sądzie Najwyższym, o Trybunale Konstytucyjnym, o Krajowej Radzie Sądownictwa i powołaniu sądów apelacyjnych (Dz.U. Nr 47, poz. 213).
- Ustawa z 29.6.1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. Nr 89, poz. 443).
- Ustawa z 29.6.1995 r. o referendum (Dz.U. Nr 99, poz. 487).
- Ustawa z 1.3.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 43, poz. 189).
- Uchwała Sądu Najwyższego z 15.6.1996 r. w sprawie ważności referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli przeprowadzonego 18.2.1996 r. (Dz.U. Nr 50, poz. 218).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).
- Ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555).
- Ustawa z 27.6.1997 r. o partiach politycznych (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857).
- Ustawa z 1.8.1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 102, poz. 643).
- Ustawa z 21.8.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. Nr 117, poz. 753).
- Ustawa z 21.8.1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (t.j. Dz.U. z 2006 r. Nr 216, poz. 1584).
- Ustawa z 4.9.1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437).
- Regulamin dyscyplinarnej odpowiedzialności sędziów sądów Republiki Białoruś – Ukaz Prezydenta RB z 4.12.1997 r. Nr 626.
- Rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z 20.8.1998 r. w sprawie warunków i trybu usprawiedliwienia niestawienia oskarżonych, świadków i innych uczestników procesu karnego z powodu choroby (Dz.U. Nr 111, poz. 706).
- Ustawa z 3.12.1998 r. o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, którzy w latach 1944–1989 sprzeniewierzyli się niezawisłości sędziowskiej (Dz.U. z 1999 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.).
- Ustawa z 18.12.1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. Nr 162, poz. 1125 ze zm.).
- Ustawa z 22.1.1999 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631).
- Ustawa z 24.5.2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach

- sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554).
- Ustawa z 20.7.2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. Nr 62, poz. 717).
- Ustawa z 20.7.2000 r. o ogłoszeniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. Nr 62, poz. 718).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 27.11.2000 r. w sprawie określenia stroju urzędowego adwokatów biorących udział w rozprawach sądowych (Dz.U. Nr 112, poz. 1183).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 27.11.2000 r. w sprawie określenia stroju urzędowego radców prawnych biorących udział w rozprawach sądowych (Dz.U. Nr 112, poz. 1184).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 27.11.2000 r. w sprawie określenia stroju urzędowego prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury biorących udział w rozprawach sądowych (Dz.U. Nr 112, poz. 1185).
- Ustawa z 12.4.2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm.).
- Ustawa z 27.7.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070).
- Ustawa z 27.7.2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 100, poz. 1082 ze zm.).
- Ustawa z 25.7.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. Nr 153, poz. 1269).
- Ustawa z 10.1.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 17, poz. 155).
- Uchwała Krajowej Rady Sądownictwa z 19.2.2003 r. w sprawie uchwalenia zbioru zasad etyki zawodowej sędziów (Nr 16).
- Ustawa z 14.3.2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz.U. Nr 57, poz. 507).
- Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z 1.12.2003 r. w sprawie regulaminu Sądu Najwyższego (M.P. Nr 57, poz. 898).
- Uchwała Kolegium Sądu Najwyższego z 15.12.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (Nr 7).
- Uchwała Kolegium Sądu Najwyższego z 15.12.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego (Nr 8).
- Ustawa z 23.1.2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz.U. Nr 25, poz. 219 ze zm.).
- Ustawa z 17.6.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843).
- Ustawa z 2.7.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804).

- Ustawa z 22.12.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).
- Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z 26.1.2005 r. zmieniająca uchwałę Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z 1.12.2003 r. w sprawie regulaminu Sądu Najwyższego (M.P. Nr 8, poz. 152).
- Ustawa z 27.7.2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365).
- Ustawa z 12.1.2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 20, poz. 116).
- Ustawa z 29.3.2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 64, poz. 432).

Wydawnictwa zwarte

- Bagłaj M. W.*, Konstytucyjne prawo Rosyjskiej Federacji. Uczebnik dla wuzow, Moskwa 2006.
- Balzer O.*, Geneza Trybunału Koronnego, Warszawa 1886.
- Bałaban A.*, Władza sądownicza w Rzeczypospolitej Polskiej [w:] Ustrój i struktura aparatu państwowego i samorządu terytorialnego, red. *Skrzydło W.*, Warszawa 1997.
- Bałaban A.*, Polskie problemy ustrojowe (Konstytucja, źródła prawa, samorząd terytorialny, prawa człowieka), Kraków 2003.
- Banaszak B., Preisner A.*, Prawo konstytucyjne. Wprowadzenie, Wrocław 1996.
- Banaszak B., Jabłoński M., Boć J.*, Komentarz do art. 40 Konstytucji [w:] Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 r., red. *Boć J.*, Wrocław 1998.
- Banaszak B.*, Prawo konstytucyjne, Warszawa 2004.
- Banaszak B.*, Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych, Warszawa 2007.
- Banaszkiewicz B., Wild M.*, Wprowadzenie [...] Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2004.
- Barcikowski W.*, W kręgu prawa i polityki, Katowice 1988.
- Bardach J.*, Historia państwa i prawa Polski, t. I, Do połowy XV wieku, Warszawa 1965.
- Bardach J., Leśniorski B., Pietrzak M.*, Historia ustroju i prawa polskiego, Warszawa 1996.
- Bartoszewicz J.*, Trybunał wielki w Rzeczypospolitej, Encyklopedia Powszechna, t. 25, Warszawa 1867.
- Bednarzak J.*, Rewizje nadzwyczajne Prokuratora Generalnego PRL [w:] Prokuratura PRL w latach 1950–1960, Warszawa 1960.

- Bereza A.*, Sąd Najwyższy w Polsce Ludowej [w:] Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej. Historia i współczesność. Księga jubileuszowa 90-lecia Sądu Najwyższego 1917–2007, red. *Korobowicz A.*, Warszawa 2007.
- Berutowicz W.*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1978.
- Biły M., Murzynowski A.*, Wznowienie postępowania w świetle prawa i praktyki, Warszawa 1980.
- Biskupski K.*, Władza i lud, Warszawa 1956.
- Biszyga A.*, Geneza i charakter prawny instytucji referendum, Humanistyczne Zeszyty Naukowe Rady Uczelnianej Uniwersytetu Śląskiego 1993, Nr 8.
- Biszyga A.*, Europejski system ochrony praw człowieka [w:] Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP, red. *Banaszak B., Preisner A.*, Warszawa 2002.
- Biszyga A.*, Ochrona praw człowieka w systemie Rady Europy [w:] *Banaszak B., Biszyga A., Complak K., Jabłoński M., Wieruszewski R., Wójtowicz K.*, System ochrony praw człowieka, Kraków 2005.
- Bładowski B.*, Środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym, Kraków 2001.
- Borkowski J.*, Kompetencje Sądu Najwyższego w sprawach rewizji nadzwyczajnej od orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego [w:] Zagadnienia prawa konstytucyjnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Szymczaka, Łódź 1994.
- Broniewicz W.*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1999.
- Burczak K., Dębiński A., Jońca M.*, Łacińskie sentencje i powiedzenia prawnicze, Warszawa 2007.
- Burda A.*, Polskie prawo państwowe, Warszawa 1978.
- Burda A.*, Przymrozki i odwilże. Wspomnienia z lat 1945–1957, Lublin 1987.
- Cappelletti M.*, The Judicial Process in Comparative Perspective. Clarendon Press, Oxford 1989.
- Car S.*, Nowa konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1935.
- Catala P., Terré F.*, Procédure civile et voies d'exécution, Paris 1976.
- Cederbaum H.*, Adwokatura w Królestwie Polskim, Warszawa 1911.
- Chmaj M.*, Sejm „kontraktowy” w transformacji systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej, Lublin 1996.
- Chmaj M.*, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1991–1997, Warszawa 1999.
- Chmaj M.*, Równość wobec prawa i zakaz dyskryminacji [w:] Konstytucyjne wolności i prawa w Polsce, t. I, Zasady ogólne, red. *Chmaj M.*, Kraków 2002.
- Chrobot A., Kijowski A.*, Podstawowe problemy rozwoju prawa pracy, IX Zjazd Katedr Prawa Pract, Toruń 1990.
- Chodubski A.J.*, Wstęp do badań politologicznych, Gdańsk 2004.
- Chodyński Z.*, Deputaci duchowni na Trybunał w Polsce [w:] Encyklopedia Kościelna, t. 4, Warszawa 1874.
- Ciapała J.*, Prezydent w systemie ustrojowym Polski, Warszawa 1999.
- Cieślak M.*, Polska procedura karna – założenia teoretyczne, Warszawa 1984.
- Cylichowski Z.*, Polskie prawo państwowe, Warszawa 1933.